

امارت اسلامی افغانستان

وزارت ارشاد، حج و اوقاف

ریاست ارشاد و انسجام امور مساجد

آمریت ارشاد و دعوت

مدیریت عمومی تنظیم خطبه ها

رهنمای خطبه روز جمعه مؤرخ: ۱۴۴۳/۱۲/۲ هجری قمری مطابق ۱۴۰۱/۴/۱۰ هجری شمسی

فضائل ده روز اول ذوالحجه و اعمال آن

الحمد لله الغفور الشكور، الذي يثيب على العمل الصالح بأعظم الأجور، وأصلي وأسلم على سيدنا محمد ماتعاقبت الأيام والدهور، ورضي الله عن الصحابة والتابعين لهم بإحسان الى يوم البعث والنشور، أما بعد: قال الله سبحانه وتعالى: (وَالْفَجْرِ، وَبِالْآيَاتِ الْعَشْرِ) الفجر: (۱-۲)

ترجمه: قسم به صبح و شبهای ده گانه (ذوالحجه)

مسلمانان گرامی!

رحمت پروردگار وسیع و فراخ است که همه چیز را در بر گرفته است. یکی از نمونه رحمت و مهربانی پروردگار این است که گناهان مسلمانان را در صورت توبه می آمرزد. واز برای مسلمان ها روز های را تعیین کرده که بهترین روزهای سال اند که عمل اندک در آن روزها ثواب زیاد در قبال خود دارد.

چونکه عمر های امت محمد صلی الله علیه وسلم کوتاه میباشد الله جل جلاله بنا بر مهربانی خود از برای این امت روزهای را تعیین کرد که به عمل اندک ثواب و اجر زیاد را مستحق میگردند.

که از جمله آن روزها ده روز اول ذوالحجه میباشد. از یک طرف الله جل جلاله برای ما پیامبر رحمت فرستاده واز طرف دیگر برای ما چنین روزهایی را تعیین کرده که در این روزها اعمال نیک ثواب زیاد دارد که به اساس این الله تعالی بندگان خود را مستحق جنت میگرداند که در حقیقت این همه نشانه رحمت و مهربانی الله تعالی است.

ده روز اول ذوالحجه بهترین روزهای سال اند. زیرا که الله تعالی به شبهای آن قسم یاد کرده است و ثواب اعمال نیک در این شبها و روزها چند برابر است (بنابرنیت) و چنین روزهای دیگر نیست که به نزد پروردگار اعمال نیک در آن روزها بهتر از ده روز اول ذوالحجه باشد.

در این ده روز بهترین عمل به نزد الله جل جلاله که آن عمل را خداوند زیاد دوست دارد که سبب نزدیکی و رضای پروردگار میگردد قربانی و ریختن خون است.

قربانی یک نشانه ای از نشانه های دین اسلام است، رسول الله صلی الله علیه وسلم در دوران اقامت شان در مدینه منوره به این عمل مداومت و همیشگی کرده اند و روز نهم ذی الحجه روز عرفه است که روزه گرفتن آن بغیر از حجاجی که در عرفات اند سنت است و روزه گرفتن این روز گناهان دوساله را محو میکند.

هر عمل نیک در این روزها خصوصاً ذکر پروردگار و روزه گرفتن به عموم مسلمان مستحب است که این روزها را غنیمت شمرده و به اعمال گوناگون پسندیده اقدام نمایند، یعنی نماز اداکنند، صدقه بدهند، خیرخواهی به یک دیگر و ذکر پروردگار را بیشتر نمایند.

دلایل فضیلت ده روز اول ذو الحجه :

دلایل فضائل ده روز اول ذو الحجه بیشتر است که برخی آنها قرار ذیل است:

۱- الله جل جلاله به ده روز اول ذو الحجه سوگند یاد کرده است .

الله تعالی میفرماید: {وَلَيَالٍ عَشْرٍ { الفجر: ۲. ترجمه: قسم به شبهای ده گانه .

امام طبري (رح) میگوید: قول راجح این است که مراد از این شبهای ده گانه ده روز اول ذوالحجه مراد است.

ابن کثیر میگوید: مراد از این شبهای ده گانه ده شب اول ذو الحجه مراد است .

ذات عظیم الشان سوگند یاد نمی کند مگر به یک چیز بزرگ که این خود بیانگر فضیلت این شبها و روزها است.

۲- این دهه اول ذو الحجه همان روزهای معینی است که الله تعالی در آن ما را به ذکر امر نموده .

الله جل جلاله می فرماید: {وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ؛ لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِّنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا النَّبَأِ الْفَقِيرَ { الحج: ۲۷-۲۸

ترجمه: و در میان مردم اعلان کن که برای (ادای فریضه) حج پیاده و سواره بر هر شتر لاغری راه های دور و درازی را می پیمایند بیایند. تا به منافع (دینی و دنیوی) شان حاضر شوند و نام الله را در روزهای معینی بر آنچه که الله از چهارپایان به ایشان داده است ببرند، پس (از ذبح این حیوانات) شما خودتان از آن بخورید و نیازمند و بی نوا را بخورانید.

حضرت عبدالله ابن عباس رضی الله عنه میفرماید: مراد از این روزهای معین ده روز اول ذو الحجه است. [البخاري معلقا بصيغة الجزم)

۳- این ده روز همان روزهای مبارکی اند که ثواب اعمال نیک در آن چند برابر میباشد.

در بخاری به روایت ابن عباس حدیث شریف آمده است: (عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ أَنَّهُ قَالَ: (مَا الْعَمَلُ فِي أَيَّامٍ أَفْضَلَ مِنْهَا

فِي هَذِهِ)، قَالُوا: وَلَا الْجِهَادُ؟ قَالَ: (وَلَا الْجِهَادُ، إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ يُخَاطِرُ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ بِشَيْءٍ) صحيح البخاری. وللترمذی: (مَا مِنْ أَيَّامٍ الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهَا أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ هَذِهِ الْأَيَّامِ الْعَشْرِ)، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ: (وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ مِنْ ذَلِكَ بِشَيْءٍ). سنن الترمذی

ترجمه: هیچ عملی در هیچ روزی بهتر از عمل دهه اول ذو الحجه نزد الله جل جلاله نیست. اصحاب کرام گفتند: آیا جهاد هم بهتر نیست؟ پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: جهاد هم بهتر نیست مگر اینکه یک شخص به جهاد برآید، جان و مال خود را به خطر بیندازد و دوباره بدون هیچ چیزی برنگردد.

در روایت ترمذی چنین می آید: چنین عمل نیست که الله تعالی را زیاد خوش بیاید نسبت به عمل نیک در این ده روز اول ذو الحجه. اصحاب کرام عرض کردند: یا رسول الله صلی الله علیه وسلم آیا جهاد هم بهتر نیست؟ پیغمبر علیه السلام فرمودند: در راه الله تعالی جهاد هم بهتر نیست مگر اینکه یک شخص در راه جهاد جان و مال خویش را قربان نماید که از آن همراه خود هیچ چیزی را برنگرداند.

وعن ابن عباس رضي الله عنهما، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: (مَا مِنْ أَيَّامٍ الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهَا أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ مِنْ هَذِهِ الْأَيَّامِ: يَعْنِي أَيَّامَ الْعَشْرِ). وفي رواية: (مَا مِنْ عَمَلٍ أَزْكِي عِنْدَ اللَّهِ وَلَا أَعْظَمَ أَجْرًا مِنْ خَيْرٍ يَعْمَلُهُ فِي عَشْرِ الْأَضْحَى) سنن الدارمي

ترجمه: از ابن عباس رضی الله عنهما روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده: نیست هیچ روزی که اعمال نیک در آن به نزد الله بهتر باشد از ده روز اول ذوالحجه کرده.

در روایت دیگر آمده که نیست به نزد الله تعالی هیچ عملی پاکیزه تر و بزرگ تر از روی اجر و ثواب از کارهای خیری که در ده روز عید قربان انجام میشود.

۴- ده روز ذو الحجه بهترین روزهای دنیا است:

در حدیث شریف آمده: عن جابر بن عبد الله رضي الله عنه: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: (أَفْضَلُ أَيَّامِ الدُّنْيَا الْعَشْرِ، يَعْنِي: عَشْرَ ذِي الْحِجَّةِ) البزار في كشف الاستار وابو يعلى.

ترجمه: از حضرت جابر رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: بهترین روزهای دنیا ده روز اول ذوالحجه است.

۵- در دهه اول ذو الحجه روزی که به نزد پروردگار محبوب است روز عید ضحی است:

در حدیث شریف آمده: (إِنَّ أَعْظَمَ الْأَيَّامِ عِنْدَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَوْمَ النَّحْرِ) رواه أبو داود

ترجمه: به تحقیق بزرگ ترین روزها نزد الله جل جلاله روزنحر است. این همان ده روزی اند که در آن افعال مهم حج انجام میشود مانند: وقوف عرفات، وقوف در مشعر الحرام، زدن جمرات، ذبح هدیه، حلق یا قصر و طواف زیارت.

امام ابن حجر (رح) میگوید: فضیلت دهه اول ذو الحجه از این جهت است که در این روزها عبادات بزرگ یکجا میشوند مانند: نماز، روزه، صدقه، حج که این عبادتها در دیگر روزها یک جای نمی شوند. [الفتح]

اعمال ده روز اول ذو الحجه:

در شریعت فضیلت ده روز اول ذو الحجه بیشتر آمده است و در این روزها انجام اعمال نیک هم زیاد ثواب دارد به اساس این علماء کرام و بزرگان دین به این روزها توجه خاص داشتند. برخی علمای کرام برای این روزها آمادگی میگرفتند و میگفتند مناسب است که فرار رسیدن روزهای پر فضیلت را به توبه استقبال کنیم، ممکن که توبه وسیله انجام اعمال نیک شود.

دیگر اینکه برای این روزها یک اراده قوی به کار است که این روزهای پر برکت به اعمال نیک انجام یابد.

امام عبدالرحمن النهدی میگوید: که علمای سلف سه دهه را زیاد قدر و احترام میکردند، یکی دهه اخیر رمضان و دهه اول ذو الحجه و دهه اول محرم الحرام. [لطائف المعارف]

در یک روایت آمده است: (وَكَانَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ إِذَا دَخَلَ أَيَّامَ الْعَشْرِ اجْتَهَدَ اجْتِهَاداً شَدِيداً حَتَّى مَا يَكَادُ يُقَدِرُ عَلَيْهِ). سنن الدارمی

ترجمه: وقتیکه دهه اول ذو الحجه داخل میشد سعید ابن جبیر در عبادت کوشش و تلاش میکرد تا اینکه تمام توان و قدرت خود را از دست میداد.

مناسب است در ده روز اول ذو الحجه کارهای نیک و مستحب صورت گیرد که بعضی آنها قرار ذیل است:

۱- **ادای عمره:** اگر کسی توان عمره کردن را در این ده روز داشته باشد ثواب زیاد دارد.

۲- توجه به ادای فرایض و نوافل زیرا که بواسطه انجام فرایض بنده مسلمان به الله نزدیک میشود.

در حدیث شریف آمده است: (وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ...) صحیح البخاری

ترجمه: و قریب نمی شود بنده به سوی من به چیزی محبوب تر به من از آنچه که بالای او فرض گردانیده ام و همیشه میباید بنده من که تقرب حاصل میکند به واسطه نوافل تا اینکه او را دوست بگیرم.

۳- **نوافل را زیاد انجام دادن:** چراکه به واسطه نوافل الله تعالی به بنده های خود محبت میکند چنانچه در حدیث فوق ذکر شد که بواسطه انجام عبادات نفلی بنده دوست الله میگردد و مستحق اجر بیشتر میشود.

عبادات نفلی مانند: نماز های نفلی، تلاوت قرآن کریم، صلّه رحمی، کمک و همکاری همراهی بینوایان و صدقه... زیرا انسان با صدقه دادن به نیکو کاری میرسد و صدقه درهای خیر و نیکی را به روی انسان می گشاید و ابواب شر را می بندد و همچنین صدقه پاکی مال و نفس انسان را به دنبال دارد و گناهان را محو میکند و انسان را از بندگی درهم و دینار باز میدارد.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْبِئْنِي عَنْ أَمْرٍ إِذَا أَخَذْتُ بِهِ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ قَالَ أَفْشِ السَّلَامَ وَأَطْعِمِ الطَّعَامَ وَصِلِ الْأَرْحَامَ وَقُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامُ ثُمَّ ادْخُلِ الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ (مسند أحمد)

ترجمه: از ابی هریره رضی الله عنه روایت است که وی آمد به نزد رسول الله صلی الله علیه وسلم وگفتم: خبر بده مرا بر امری که وقتیکه به آن عمل کنم داخل بهشت شوم، پیامبر علیه السلام فرمود: سلام دادن را عام بساز و طعام بده (به فقراء) و رحم را پیوست کن و نماز بخوان در حالیکه مردم خواب باشند باز تو داخل میشوی به جنت به سلامتی.

۴- ذکر بیشتر: الله تعالی میفرماید: (وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ) الحج: ۲۸

امام ابن رجب میگوید: که این آیت به استحباب ذکر در دهه اول ذو الحجه دلالت میکند: (وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ) زیرا که (ایام معلومات) به نزد جمهور علماء ده روز اول ذو الحجه میباشد.

امام نووی (رح) میگوید: در این ده روز اول ذو الحجه ذکر کردن مستحب است بخصوص در روزه. [الأذکار]

در روایت دیگری آمده است: (وَأَفْضَلُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ). موطأ مالک

ترجمه: پیامبر صلی الله علیه وسلم فرموده: بهتر آنچه که من و سائر انبیا گفته اند در آخر روز عرفه این کلمه (لا اله الا الله وحده لا شریک له له الملك وله الحمد وهو على كل شی قدیر).

ذکر شامل تکبیر، تهلیل و تمحید میباشد در حدیث شریف آمده است: (مَا مِنْ أَيَّامٍ أَعْظَمَ عِنْدَ اللَّهِ وَلَا أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنَ الْعَمَلِ فِيهِنَّ مِنْ هَذِهِ الْأَيَّامِ الْعَشْرِ، فَأَكْثَرُوا فِيهِنَّ مِنَ التَّهْلِيلِ وَالتَّكْبِيرِ وَالتَّحْمِيدِ) رواه أحمد

ترجمه: نیست هیچ روزی از روزها بزرگتر و محبوب تر به نزد پروردگار از عمل کردن در روزهای دهه اول ذوالحجه پس زیاد یاد کنید در این روزها از قبیل: تهلیل، تکبیر و تحمید.

یزید ابن ابی زیاد میفرماید: که من دیدم که سعید ابن جبیر، عبدالرحمن ابن ابی لیلی و مجاهد که از جمله فقهای جلیل القدر و تابعی هستند، اینطور ذکر میکردند: (الله أكبر الله أكبر، لا إله إلا الله والله أكبر. الله أكبر والله الحمد). [فتح الباری ابن رجب]

میمون ابن مهران میگوید: من خالد ابن ولید را دیدم که در دهه اول ذو الحجه تکبیر میگفت که من تکبیرهایش به امواج تشبیه می کنم. [فتح الباری لابن رجب]

۵- نه روز ذو الحجه را روزه گرفتن:

در حدیث شریف آمده: عَنْ هُنَيْدَةَ بْنِ خَالِدٍ عَنِ امْرَأَتِهِ عَنْ بَعْضِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَصُومُ تِسْعَ ذِي الْحِجَّةِ وَيَوْمَ عَاشُورَاءَ وَثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ (سنن أبي داود والنسائي).

ترجمه: هئیده ابن خالد از زوجه خود روایت میکند که زوجه او از بعضی ازواج مطهرات روایت میکند و میگوید: که عادت رسول الله صلی الله علیه وسلم این بود که نه روز ذو الحجه ، عاشورا و در هرماه سه روز را روزه میگرفت.

اگر نه روز ذو الحجه را روزه گرفته نمیتواند باید روزه را بگیرد.

۶- در شبهای ذو الحجه عبادت کردن مستحب است. امام سعید ابن جبیر میفرماید: (لا تطفنوا سرجمکم لیالی العشر) ترجمه: چراغ تان را در شبهای ذو الحجه خاموش نکنید.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته